

ĐÁNH GIÁ BIẾN ĐỘNG VÀ PHÂN TÍCH CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN SỬ DỤNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP VỚI QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HOÁ Ở HUYỆN NGHI XUÂN, TỈNH HÀ TĨNH

Trần Trọng Phương^{1*}, Trần Đức Viên¹, Phan Văn Khuê¹, Ngô Thanh Sơn¹

¹Khoa Tài nguyên và Môi trường, Học viện Nông nghiệp Việt Nam

*Email: tphuong@vnua.edu.vn

TÓM TẮT

Đô thị hóa gắn liền với quá trình phát triển kinh tế - xã hội, cơ cấu sử dụng đất và chuyển đổi mục đích sử dụng đất sang các mục đích khác nhau trên địa bàn huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh. Kết quả nghiên cứu đã phân tích một số yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động của quá trình đô thị hóa tại huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh thông qua việc khảo sát 120 nông hộ sử dụng đất nông nghiệp gồm: Yếu tố tự nhiên (có 8,82% ý kiến nông hộ đánh giá xâm nhập mặn rất ảnh hưởng và 47,06% ý kiến đánh giá xâm nhập mặn ảnh hưởng đến sản xuất nông nghiệp do làm chậm thời gian canh tác, thậm chí một số hộ không thể canh tác được trong mùa mưa, lũ); yếu tố kinh tế (có 73,53% ý kiến cho rằng chi phí sản xuất đã tăng lên ở các loại hình sử dụng đất nông nghiệp); yếu tố xã hội (với 75,19% ý kiến đánh giá thiếu lao động nông nghiệp chất lượng cao). Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động của quá trình đô thị hóa ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh như: Hỗ trợ chi phí để ứng dụng khoa học kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp; hoàn thiện cơ chế chính sách trong nông nghiệp.

Từ khóa: *Biến động sử dụng đất, đất nông nghiệp, yếu tố ảnh hưởng, huyện Nghi Xuân.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Đô thị hóa là quá trình tất yếu diễn ra ở tất cả các nước trên thế giới, nhất là các nước đang phát triển. Nền kinh tế càng phát triển thì quá trình đô thị hóa diễn ra với tốc độ ngày càng nhanh. Đô thị hóa gắn liền với quá trình phát triển kinh tế - xã hội, cơ cấu sử dụng đất và chuyển đổi mục đích sử dụng đất sang các mục đích khác nhau [1]. Bên cạnh đó, các giao dịch chuyển quyền sử dụng đất nhằm đáp ứng cho sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế và các nhu cầu văn hóa, xã hội của người dân [2]. Kết quả nghiên cứu của Trần Trọng Phương và cs (2023) [3] cho thấy, quá trình sử dụng đất nông nghiệp cũng bị ảnh hưởng nhiều yếu tố khác nhau, tùy điều kiện vị trí địa lý của từng vùng. Theo Hoàng Lê Hường và cs (2021) [4], đánh giá tiềm năng đất đai để phù hợp với định hướng sử dụng đất cũng là vấn đề cần được thực hiện. Theo Khoản 1, Điều 54, Hiến pháp năm 2013 quy định: Đất đai là tài nguyên đặc biệt của quốc gia, nguồn lực quan trọng phát triển đất nước, được quản lý

theo pháp luật [5]. Vì vậy, cần phải sử dụng đất nông nghiệp hiệu quả, đúng mục đích, bảo vệ, cải tạo, phục hồi đất tránh gây lãng phí đất nông nghiệp trong quá trình đô thị hóa và điều kiện biến đổi khí hậu, nhất là các huyện ven biển [6].

Nghi Xuân là huyện ven biển nằm về phía Bắc của tỉnh Hà Tĩnh, có Quốc lộ 1A đi qua với chiều dài khoảng 19 km [7]. Các chương trình trọng điểm, đột phá chiến lược đề ra tại Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ huyện và kế hoạch 5 năm (2021 - 2025) tiếp tục được cụ thể hóa bằng Nghị quyết, Chính sách, Đề án, Dự án, tình hình kinh tế nhìn chung giữ xu hướng trên đà phục hồi. Các khu công nghiệp, cụm công nghiệp đang được tích cực lấp đầy, các dự án khu công nghiệp đang đẩy nhanh tiến độ hoàn thành để đi vào hoạt động. Tốc độ tăng trưởng giá trị sản phẩm đạt 9,26%; thu nhập bình quân đạt 51,82 triệu đồng/người/năm [8]. Tuy nhiên, trong thời gian qua, sự biến động trong sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động của quá trình đô thị hóa tại huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà

Tỉnh vẫn chưa được cập nhật một cách hiệu quả và đồng bộ theo quy hoạch, dẫn đến những ảnh hưởng nhất định đến công tác quản lý đất đai cũng như định hướng phát triển không gian đô thị, nông thôn của địa phương. Do đó, việc thực hiện nghiên cứu này là hết sức cần thiết và có ý nghĩa thực tiễn.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

- Thu thập số liệu thứ cấp: Nguồn số liệu thứ cấp được thu thập tại UBND huyện Nghi Xuân; Phòng Tài nguyên và Môi trường, Phòng Kinh tế hạ tầng của huyện Nghi Xuân.

- Thu thập số liệu sơ cấp: Phương pháp phỏng vấn nông hộ được thực hiện bằng bảng hỏi tổng cộng 120 phiếu. Nội dung điều tra nhằm ghi nhận lại ý kiến phản hồi của các hộ nông dân về sự thay đổi diện tích đất nông nghiệp và một số tác động của các yếu tố tự nhiên, kinh tế - xã hội đến sử dụng đất nông nghiệp của nông hộ trong giai đoạn 2022 - 2024. Thông tin biến động sử dụng đất được thu thập thông qua lập mẫu phiếu điều tra với các thông tin chính về: Chủ hộ, biến động diện tích qua các năm 2022 - 2024. Thời điểm điều tra năm 2023 - 2024.

- Thang đo Likert (1932) [9], được sử dụng để đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp với quá trình đô thị hoá theo 5 mức độ (rất ảnh hưởng, ảnh hưởng, trung bình, không ảnh hưởng, rất không ảnh hưởng). Chỉ số đánh giá chung là bình quân gia quyền của số lượng người

trả lời theo từng mức độ và hệ số của từng mức độ (rất nhỏ được gán hệ số 1 và rất lớn được gán hệ số 5). Phân cấp chỉ số đánh giá ảnh hưởng của từng yếu tố được xác định: Ảnh hưởng rất lớn: $\geq 4,20$; ảnh hưởng lớn: Từ 3,40 - 4,19; không ảnh hưởng: Từ 2,60 - 3,39; ảnh hưởng thấp: Từ 1,80 đến $< 2,59$; ảnh hưởng rất thấp: $\leq 1,8$.

- Phương pháp thống kê, tổng hợp và xử lý số liệu: Thống kê, xử lý dữ liệu theo đối tượng nghiên cứu, loại bỏ các số liệu không đáp ứng yêu cầu bằng phần mềm Excel.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Biến động đất nông nghiệp giai đoạn 2022 - 2024

3.1.1. Biến động sử dụng đất

Nghi Xuân là một huyện ven biển, hữu ngạn sông Lam phía Đông Bắc của tỉnh Hà Tĩnh với dân số là 99.657 người [7]. Năm 2024, tổng diện tích đất tự nhiên của huyện Nghi Xuân là 22.251,09 ha, trong đó: Diện tích đất nông nghiệp là 15.654,37 ha, chiếm 70,35% tổng diện tích tự nhiên, diện tích đất phi nông nghiệp là 5.579,53 ha, chiếm 25,08% tổng diện tích tự nhiên, diện tích đất chưa sử dụng là 1.017,19 ha, chiếm 4,57% tổng diện tích tự nhiên. Giai đoạn 2022 - 2024, huyện Nghi Xuân đã chuyển 85,36 ha đất nông nghiệp sang đất phi nông nghiệp và 34,12 ha đất chưa sử dụng sang đất phi nông nghiệp.

Bảng 1. Biến động sử dụng đất nông nghiệp giai đoạn 2022 - 2024 huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

TT	Loại đất	Năm 2022	Năm 2023	Năm 2024	Biến động năm 2023/2022	Biến động năm 2024/2023	Biến động năm 2024/2022
I	Tổng diện tích đất của đơn vị hành chính	22.251,09	22.251,09	22.251,09	-	-	-
1	Đất nông nghiệp	15.739,73	15.693,58	15.654,37	-46,15	-39,21	-85,36
1.1	Đất sản xuất nông nghiệp	8.176,43	8.130,67	8.094,43	-45,76	-36,24	-82,00
1.1.1	Đất trồng cây hàng năm	6.165,49	6.150,32	6.140,52	-15,17	-9,80	-24,97
	Đất trồng lúa	3.899,64	3.893,49	1.910,30	-6,15	-1.983,19	-1.989,34
	Đất trồng cây hàng năm khác	2.265,85	2.256,83	2.250,35	-9,02	-6,48	-15,50

KHOA HỌC CÔNG NGHỆ

TT	Loại đất	Năm 2022	Năm 2023	Năm 2024	Biến động năm 2023/2022	Biến động năm 2024/2023	Biến động năm 2024/2022
1.1.2	Đất trồng cây lâu năm	2.010,95	1.980,35	1.953,91	-30,60	-26,44	-57,04
1.2	<i>Đất lâm nghiệp</i>	<i>6.587,72</i>	<i>6.587,38</i>	<i>6.585,06</i>	<i>-0,34</i>	<i>-2,32</i>	<i>-2,66</i>
1.2.1	Đất rừng sản xuất	1.901,90	1.901,56	1.899,24	-0,34	-2,32	-2,66
1.2.2	Đất rừng phòng hộ	4.685,82	4.685,82	4.685,82	-	-	-
1.2.3	Đất rừng đặc dụng	-	-	-	-	-	-
1.3	<i>Đất nuôi trồng thủy sản</i>	<i>851,64</i>	<i>851,59</i>	<i>850,99</i>	<i>-0,05</i>	<i>-0,60</i>	<i>-0,65</i>
1.4	<i>Đất làm muối</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
1.5	<i>Đất nông nghiệp khác</i>	<i>123,94</i>	<i>123,94</i>	<i>123,89</i>	<i>0,00</i>	<i>-0,05</i>	<i>-0,05</i>
2	Đất phi nông nghiệp	5.460,06	5.545,21	5.579,53	85,15	34,32	119,47
3	Đất chưa sử dụng	1.051,31	1.012,30	1.017,19	-39,01	4,89	-34,12

Nguồn số liệu: UBND huyện Nghi Xuân (2024) [7]

Nhìn chung, cơ cấu sử dụng đất đã được tổ chức triển khai thực hiện khá tốt, góp phần tích cực phục vụ cho quá trình đô thị hoá như: Phát triển đô thị, khu dân cư nông thôn, thương mại

dịch vụ, hạ tầng giao thông, phát triển công nghiệp,... đáp ứng nhu cầu sử dụng đất cho phát triển kinh tế - xã hội.

Bảng 2. Một số công trình, dự án lớn có thu hồi đất nông nghiệp giai đoạn 2022 - 2024 trên địa bàn huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

STT	Tên công trình, dự án	Diện tích thu hồi đất (ha)	Địa điểm
1	Mở rộng cụm công nghiệp Xuân Linh	9,68	Xã Xuân Linh
2	Nâng cấp mở rộng đường từ cầu Rong đến đền Thánh Mậu	2,50	Xã Xuân Lam
3	Nâng cấp, mở rộng đường giao thông nông thôn	2,00	Xã Xuân Lam
4	Nâng cấp, mở rộng đường giao thông nội đồng tuyến từ cầu Cao thôn 4	1,80	Xã Xuân Hồng
5	Nâng cấp đường trục xã, thôn (đường giao thông thôn 1)	1,05	Xã Xuân Hồng
6	Đường trục thôn Nam Viên Tuyến từ đường Biên Viên - Linh đến Huyện Lộ	1,00	Xã Xuân Viên
7	Đất khu dân cư nông thôn mới (thôn Song Long)	4,98	Xã Cương Gián
8	Đất nghĩa trang Cồn Cộc	3,00	Xã Xuân Lam
9	Dự án khu đô thị thương mại dịch vụ Nam bờ sông Lam	22,40	Thị trấn Xuân An
10	Xây dựng đô thị Xuân An giai đoạn 2	98,40	Thị trấn Xuân An
11	Đất khu dân cư tại tổ dân phố Hồng Lam và Phong Giang	5,28	Thị trấn Tiên Điền
12	Khu đô thị sinh thái Park City Xuân An	26,77	Thị trấn Xuân An

13	Đất ở dân cư khối 4; đất ở mới; đất dân cư phía Đông và Nam sân bóng tổ dân phố 10; đất ở xen kẹt dân cư 1, 4, 8b, 9.	2,08	Thị trấn Xuân An
14	Khu đất thu hồi của Công ty TNHH Xuất nhập khẩu Châu Tuấn; Công ty Cổ phần Tư vấn và Xây lắp điện Hà Tĩnh	1,24	Thị trấn Xuân An
15	Khu tái định cư phục vụ dự án đề hữu sông Lam, thị trấn Xuân An	2,53	Thị trấn Xuân An
16	Khu tái định cư phục vụ dự án cầu Bến Thủy 2, thị trấn Xuân An	1,32	Thị trấn Xuân An
17	Khu dân cư thị trấn Tiên Điền (tổ dân phố Hòa Thuận)	3,00	Thị trấn Tiên Điền
	Tổng	189,03	

Bên cạnh đó, huyện đã chỉ đạo khai thác đưa vào sử dụng diện tích đất chưa sử dụng để thực hiện một số dự án như: Đất ở tổ dân phố Phong Giang, thị trấn Tiên Điền; đất ở dân cư khối 4; đất dân cư phía Đông và Nam sân bóng tổ dân phố 10; đất ở xen dân cư 1, 4, 8b, 9 ở thị trấn Xuân An...

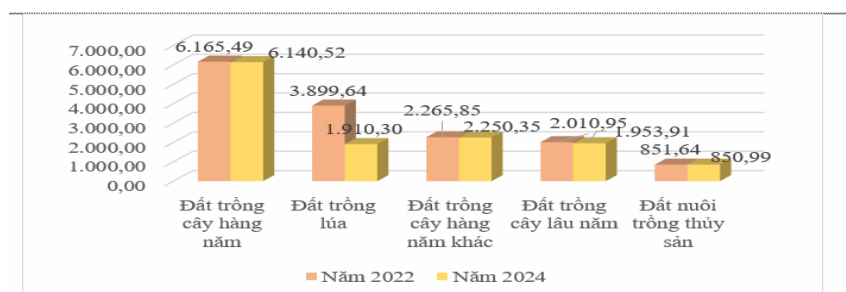
3.1.2. Biến động một số loại hình sử dụng đất chính giai đoạn 2022 - 2024

Năm 2024, diện tích gieo trồng vụ xuân đạt 101,2% so với kế hoạch, năng suất đạt trên 57 tạ/ha; vụ hè thu năng suất lúa đạt 45,6 tạ/ha. Cả vụ xuân và hè thu đều đạt được kết quả cao nhất từ trước đến nay. Lạc có tổng diện tích 949 ha, năng suất 27,53 tạ/ha, sản lượng 2.614,7 tấn, đạt 70% so với kế hoạch. Các giống mới cho năng suất và chất lượng khá tiếp tục được nhận rộng góp phần tăng năng suất, giá trị kinh tế trên đơn vị diện tích. Tiếp tục đẩy mạnh tái cơ cấu ngành nông nghiệp với các mô hình sản xuất có hiệu quả như: 3 mô hình nông nghiệp công nghệ cao áp dụng quy trình thực hành sản xuất nông nghiệp tốt quy mô hơn

Nguồn số liệu: UBND huyện Nghi Xuân (2024) [7] 7.000 m² tại thị trấn Tiên Điền, Đan Trường; mô hình nuôi Dúi, Hươu sao tại xã Xuân Viên; mô hình cánh đồng một loại giống, áp dụng đồng bộ giải pháp thâm canh trên đồng đất được phá bờ thửa nhỏ thành ô thửa lớn tại xã Xuân Hồng, Xuân Lam, Cổ Đàm, Xuân Liên, Xuân Linh, Cương Gián, Xuân Viên, Xuân Mỹ; mở rộng quy mô và tổ chức sản xuất hiệu quả mô hình dưa đỏ Xuân Hồng đạt tiêu chuẩn VietGAP...

Giai đoạn 2022 - 2024, biến động của loại đất trồng cây lâu năm năm 2024 là 1.953,91 ha, giảm 57,04 ha so với năm 2022. Tuy nhiên, đất nuôi trồng, khai thác thủy sản có phần hạn chế. Hiện nay, huyện có 592 tàu thuyền có đăng ký khai thác thủy sản, đã hoàn thành lắp đặt máy giám sát hành trình tàu cá theo quy định, hoàn thành đạt trên 100% tàu cá được kê về biển số và có trên 100% tàu cá hoàn thành cấp giấy phép theo quy định. Đất nuôi trồng thủy sản năm 2024 là 850,99 ha, giảm 0,65 ha so với năm 2022.

Đơn vị tính: ha

Hình 1. Biến động các loại hình sử dụng đất nông nghiệp giai đoạn 2022 - 2024 huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

3.2. Một số yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động của quá trình đô thị hóa tại huyện Nghi Xuân

3.2.1. Thông tin chung về đối tượng khảo sát

Để xác định một số yếu tố ảnh hưởng đến biến động sử dụng đất nông nghiệp huyện Nghi Xuân, nghiên cứu tiến hành khảo sát 120 hộ nông dân đang sử dụng đất nông nghiệp trên địa bàn huyện Nghi Xuân có diện tích đất nông nghiệp chuyển sang các loại hình sử dụng đất khác trong giai đoạn 2022 - 2024. Nội dung đánh giá khảo sát tập trung vào các nhóm yếu tố: Tự nhiên, kinh tế, xã hội, đây là các nhóm yếu tố thực tiễn ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp thời gian qua. Kết quả đánh giá ảnh hưởng của các yếu tố này theo 5 mức qua thang đo Likert (1932) [9].

3.2.2. Yếu tố tự nhiên

Nghi Xuân là huyện ven biển của tỉnh Hà Tĩnh, vì vậy nghiên cứu tập trung vào yếu tố về biến đổi khí hậu (lượng mưa, bão, ngập úng, khô hạn...), xâm nhập mặn có tác động nhiều đến sử dụng đất nông nghiệp trên địa bàn huyện.

- Biến đổi khí hậu là một thách thức lớn đối với sản xuất nông nghiệp.

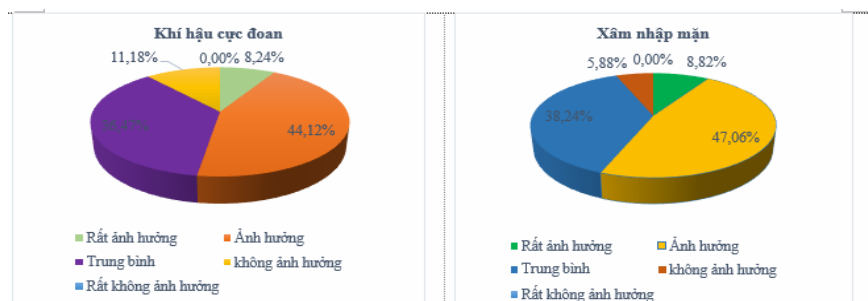
Kịch bản biến đổi khí hậu đối với nhiệt độ: Theo kịch bản RCP 4.5, nhiệt độ trung bình năm ở khu vực Bắc Trung bộ có mức tăng phổ biến từ 0,6 - 0,8°C, nhiệt độ tối cao, tối thấp trung bình năm có mức tăng phổ biến từ 1,4 - 1,8°C và 1,4 - 1,6°C. Trong khi đó, kịch bản RCP 4.5 nhiệt độ vùng Bắc Trung bộ tăng từ 0,8 - 1,1°C, nhiệt độ tối cao, tối thấp có mức tăng phổ biến từ 1,6 - 2,4°C và 1,6 - 2,6°C [6].

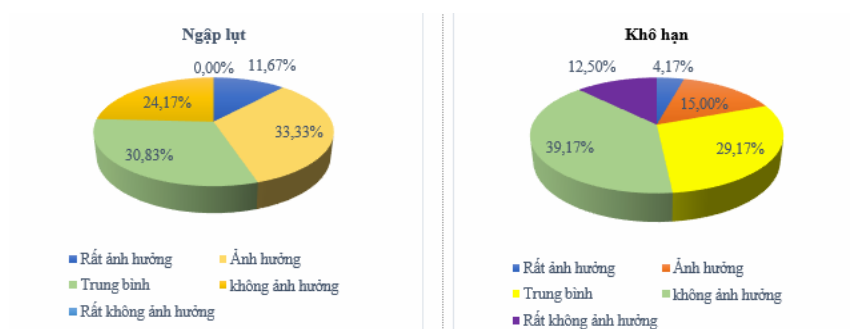
Kịch bản biến đổi khí hậu đối với lượng mưa: Theo kịch bản RCP 4.5, lượng mưa năm ở khu vực Bắc Trung bộ có xu hướng tăng phổ biến từ 5 - 10%, tuy nhiên lượng mưa 1 ngày lớn nhất trung bình có xu thế tăng trên toàn vùng, phổ biến từ 10 - 70%. Trong khi đó, kịch bản RCP 4.5 lượng mưa vùng Bắc Trung bộ tăng từ 3 - 10%, lượng mưa tăng phổ biến 20 - 70% nhưng lớn hơn về mức độ và mở rộng hơn về phạm vi [6].

Kết quả điều tra đánh giá khí hậu cực đoan bằng thang đo Likert (1932) [9] cho thấy, có 8,24% ý kiến nông hộ đánh giá rất ảnh hưởng và 44,12% ý kiến nông hộ đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sử dụng đất nông nghiệp. Sự gia tăng mực nước biển và xâm nhập mặn dự kiến sẽ làm thay đổi vùng sản xuất nông nghiệp. Hạn hán liên tục, nhiệt độ cao và sự gia tăng các đợt nắng nóng gay gắt làm tăng bốc hơi nước và tăng tỷ lệ sâu, bệnh cũng gây ảnh hưởng lớn tới sản xuất nông nghiệp ở huyện Nghi Xuân.

- Xâm nhập mặn gia tăng có tác động đến cả mô hình canh tác tôm - lúa và chuyên nuôi tôm do các đối tượng canh tác này đều có khoảng phù hợp nhất định với độ mặn và thời gian mặn của nguồn nước (kết quả phân tích PRA). Kết quả cho thấy, có 8,82% ý kiến nông hộ đánh giá xâm nhập mặn rất ảnh hưởng và 47,06% ý kiến đánh giá xâm nhập mặn ảnh hưởng đến sản xuất nông nghiệp do làm chậm thời gian canh tác, thậm chí một số hộ không thể canh tác được trong mùa mưa, lũ.

Đối với yếu tố ngập lụt, có 11,67% ý kiến của nông hộ đánh giá rất ảnh hưởng và 33,33% ý kiến của nông hộ đánh giá ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá.

Hình 2. Yếu tố tự nhiên tác động đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

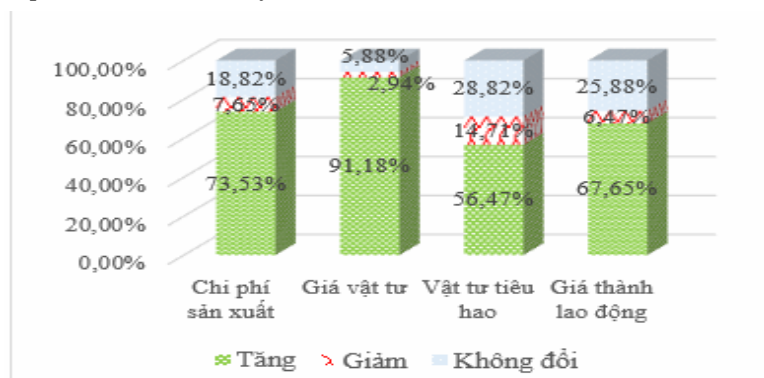
Đối với yếu tố khô hạn, có 4,17% ý kiến của nông hộ đánh giá rất ảnh hưởng và 15,00% ý kiến của nông hộ đánh giá ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá.

Hình 2 cho thấy, yếu tố xâm nhập mặn ảnh hưởng nhiều nhất đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá và yếu tố khô hạn ảnh hưởng ít nhất đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh.

3.2.3. Yếu tố kinh tế

Sử dụng có hiệu quả kinh tế cao: Đây là kết

quả của nguyên tắc thứ nhất trong sử dụng đất nông nghiệp. Nguyên tắc chung là đầu tư vào đất nông nghiệp đến khi mức sản phẩm thu thêm trên một đơn vị diện tích bằng mức chi phí tăng trên một đơn vị diện tích đó. Hiệu quả kinh tế là tiêu chuẩn đầu tiên để đánh giá chất lượng hoạt động của các loại sử dụng đất trong vùng nghiên cứu. Khi đánh giá hiệu quả kinh tế thì kết quả sản xuất và chi phí đều được dựa trên cơ sở giá cả thị trường tại thời điểm xác định (nghiên cứu này đã dựa vào giá cả thị trường tại địa bàn huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh năm 2024).

Hình 3. Sự thay đổi chi phí sản xuất ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

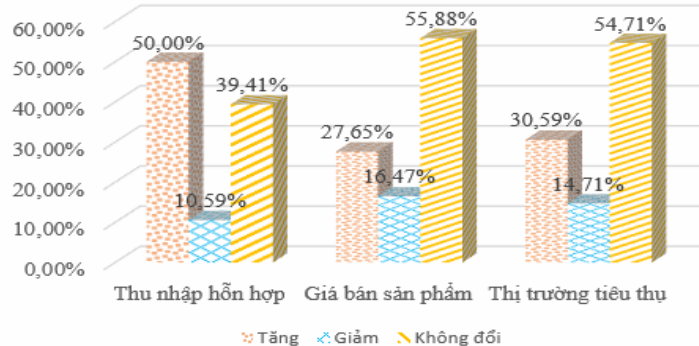
Hình 3 cho thấy, chi phí sản xuất trong giai đoạn 2022 - 2024 tăng rõ rệt. Kết quả phỏng vấn nông hộ cho thấy, có 73,53% ý kiến cho rằng chi phí sản xuất đã tăng lên ở các loại hình sử dụng đất nông nghiệp tại huyện Nghi Xuân. Trong đó, yếu tố giá vật tư được đánh giá ảnh hưởng lớn nhất (gồm: Giá phân bón, thuốc bảo vệ thực vật, vật tư đầu vào của sản xuất nông nghiệp tăng cao và thức ăn thủy sản...), vật tư tiêu hao và giá thành lao động gia

tăng là nguyên nhân chính dẫn đến tổng chi phí cho sản xuất của nông hộ tăng nhanh.

Ngành nông nghiệp cần đẩy mạnh tuyên truyền, hướng dẫn người dân, hợp tác xã... đăng ký mã số vùng trồng, vùng nuôi để nông sản có “vé thông hành” vươn ra thị trường và xuất khẩu. Quản lý dịch hại tổng hợp, khuyến khích người dân áp dụng mô hình sản xuất nông nghiệp an toàn theo tiêu chuẩn hữu cơ trên các loại cây trồng. Tăng cường công tác quản lý, thanh tra định

kỳ, đột xuất đối với các cơ sở sản xuất, buôn bán phân bón trên địa bàn huyện, xử lý nghiêm các

hành vi vi phạm trên lĩnh vực phân bón theo quy định.

Hình 4. Hiệu quả kinh tế ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

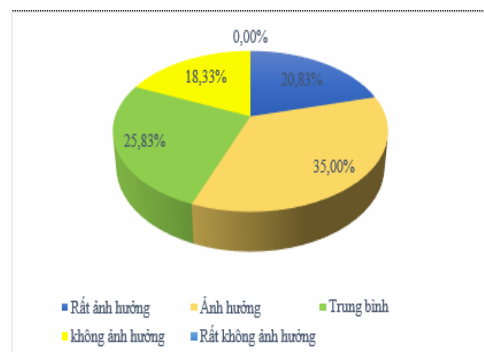
Tổng giá trị sản xuất, thu nhập hỗn hợp, hiệu quả đồng vốn và giá trị ngày công lao động là các chỉ tiêu cơ bản trong đánh giá hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng đất. Các loại hình sử dụng đất đạt hiệu quả kinh tế cao phải mang lại giá trị cao cho người sản xuất thông qua các chỉ tiêu trên; giảm rủi ro về sản xuất và thị trường tiêu thụ sản phẩm. Hình 4 cho thấy, có 50% ý kiến cho rằng hiệu quả kinh tế tăng hơn do giá bán sản phẩm tăng 27,65% và thị trường tiêu thụ tăng 30,59%. Tuy nhiên, sự chưa nhất quán về ý kiến này cho thấy, có sự khác biệt nhất định về khả năng tiếp cận với thị trường và giá đầu ra của sản phẩm ở các nhóm nông hộ cũng như giữa các địa phương khác nhau trong huyện. Một số nơi hoặc một số nhóm nông hộ năng động sẽ có điều kiện tốt hơn trong việc tiếp cận thị trường, được hưởng giá bán tốt hơn và ngược lại.

3.2.4. Yếu tố xã hội

Hiệu quả xã hội trong sử dụng đất hiện nay là phải giảm sức lao động của người dân, đảm bảo đời sống nhân dân, góp phần thúc đẩy xã hội phát triển, nội lực và nguồn lực của địa phương được phát huy; đáp ứng nhu cầu của hộ nông dân về ăn, mặc... Sử dụng đất phù hợp với tập quán, nền văn hoá của địa phương thì sẽ bền vững, ngược lại sẽ không được người dân ủng hộ.

Ngoài ra, giải quyết lao động nhàn rỗi và dư thừa trong nông nghiệp với quá trình đô thị hoá

là một vấn đề lớn cần được quan tâm. Trong khi đó, ngành công nghiệp và dịch vụ chưa đủ phát triển để thu hút toàn bộ lao động nhàn rỗi và dư thừa thì phát triển nông nghiệp theo hướng đa dạng hoá sản phẩm và nâng cao chất lượng sản phẩm nông nghiệp là một giải pháp quan trọng để tạo việc làm, tăng thu nhập cho nông dân và tăng thêm của cải vật chất cho xã hội.

Hình 5. Thiếu lao động ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân

Hình 5 cho thấy, thực trạng thiếu lao động nông nghiệp đang ảnh hưởng khá lớn đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân với 75,19% ý kiến đánh giá ảnh hưởng và rất ảnh hưởng. Ở các địa phương thuộc huyện, lao động liên quan đến nông nghiệp chủ yếu ở độ tuổi trung niên và lớn tuổi. Đối với các lao động đã qua đào tạo, nhất là lao động chất lượng cao, họ không muốn về làm việc ở nông thôn, vì điều kiện làm việc và chế độ đãi ngộ chưa tương

xúng, thu nhập còn thấp, trong khi các chi phí về vật tư, dịch vụ nông nghiệp lại tăng cao. Nhiều lao động đã qua đào tạo thì cho rằng, làm việc ngành nghề nông nghiệp thu nhập thấp nhưng yêu cầu nhiều thời gian và công sức.

3.3. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động quá trình đô thị hóa ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh

- Hoàn thiện cơ chế chính sách trong nông nghiệp, khuyến khích áp dụng khoa học công nghệ để nâng cao năng suất theo hướng hiện đại, bền vững, sản xuất hàng hóa quy mô lớn trên cơ sở lợi thế so sánh của từng khu vực, từng ngành hàng trong sản xuất nông nghiệp trên địa bàn huyện.

- Thực hiện và giám sát tốt công tác quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất của huyện giai đoạn 2021 - 2030, nhất là kế hoạch sử dụng đất hàng năm của huyện được phê duyệt, trong đó quản lý và thực thi tốt công tác chuyển mục đích sử dụng đất nông nghiệp sang các mục đích khác theo phương án quy hoạch đã được duyệt để đảm bảo sử dụng đúng mục đích, hiệu quả.

- Nghi Xuân là huyện ven biển, nên biến đổi khí hậu, xâm nhập mặn đã ảnh hưởng đến công tác chuyển đổi mục đích sử dụng đất nông nghiệp đối với các quỹ đất nông nghiệp còn lại cũng khó khăn. Vì vậy, cần tập trung khuyến khích đổi mới khoa học công nghệ và ứng dụng công nghệ trong sản xuất nông nghiệp nhằm nâng cao chất lượng sản phẩm cũng như tạo ra giá trị tăng thêm trên diện tích canh tác.

- Quá trình đô thị hoá, chuyển mục đích sử dụng đất nông nghiệp đã làm diện tích đất nông nghiệp giảm mạnh cũng như người dân sản xuất nông nghiệp giảm diện tích canh tác, vì thế huyện Nghi Xuân cần phải đẩy mạnh công tác đào tạo nghề cho lao động nông thôn gắn với giải quyết việc làm góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phục vụ quá trình phát triển kinh tế - xã hội của huyện. Nâng cao chất lượng, hiệu quả đào tạo và tạo điều kiện thuận lợi để lao động nông thôn tham gia học nghề phù hợp với trình độ học vấn, điều kiện kinh tế và nhu cầu học nghề của mình để phù hợp với quá trình đô thị hoá của huyện.

4. KẾT LUẬN

Một số yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động của quá trình đô thị hóa tại huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh gồm: Yếu tố tự nhiên (8,24% ý kiến nông hộ đánh giá rất ảnh hưởng và 44,12% ý kiến nông hộ đánh giá ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến sử dụng đất nông nghiệp; có 8,82% ý kiến nông hộ đánh giá xâm nhập mặn rất ảnh hưởng và 47,06% ý kiến đánh giá xâm nhập mặn ảnh hưởng đến sản xuất nông nghiệp do làm chậm thời gian canh tác, thậm chí một số hộ không thể canh tác được trong mùa mưa, lũ; có 11,67% ý kiến của nông hộ đánh giá rất ảnh hưởng và 33,33% ý kiến của nông hộ đánh giá ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá); yếu tố kinh tế (có 73,53% ý kiến cho rằng chi phí sản xuất đã tăng lên ở các loại hình sử dụng đất nông nghiệp tại huyện Nghi Xuân; có 50% ý kiến cho rằng hiệu quả kinh tế tăng hơn do giá bán sản phẩm tăng 27,65% và thị trường tiêu thụ tăng 30,59%); yếu tố xã hội (thực trạng thiếu lao động nông nghiệp đang ảnh hưởng khá lớn đến sử dụng đất nông nghiệp dưới quá trình đô thị hoá ở huyện Nghi Xuân với 75,19% ý kiến đánh giá ảnh hưởng và rất ảnh hưởng).

Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp dưới tác động quá trình đô thị hóa ở huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh như: Hoàn thiện cơ chế chính sách trong nông nghiệp; thực hiện và giám sát tốt công tác quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất; khuyến khích đổi mới khoa học công nghệ và ứng dụng công nghệ trong sản xuất nông nghiệp; đẩy mạnh công tác đào tạo nghề cho lao động nông thôn gắn với giải quyết việc làm góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phục vụ quá trình phát triển kinh tế - xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Trọng Phương, Nguyễn Đình Trung, Phạm Bích Tuấn, Hoàng Hà (2019). Nghiên cứu ảnh hưởng của đô thị hoá đến sản xuất nông nghiệp, đời sống và việc làm của hộ nông dân tại thị xã Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh. *Tạp chí Khoa học Công nghệ Nông nghiệp Việt Nam*, 5(102), 119 - 127.
2. Trần Văn Tuấn, Lê Phương Thúy, Phạm Sỹ Liêm, Đỗ Thị Tài Thu (2011). Nghiên cứu biến

động sử dụng đất trong quá trình đô thị hóa phục vụ quản lý đất đai và quy hoạch phát triển huyện Ba Vì, thành phố Hà Nội. *Tạp chí Khoa học Đo đạc và Bản đồ*, 7, 40 - 46.

3. Trần Trọng Phương, Trần Đức Viên, Trần Trọng Nam (2023). Nghiên cứu các yếu tố tác động đến biến động sử dụng đất nông nghiệp tại huyện Diễn Châu, tỉnh Nghệ An. *Tạp chí Nông nghiệp và PTNT*, 16, 83 - 90.

4. Hoàng Lê Hường, Ngô Thanh Sơn, Trần Trọng Phương (2021). Đánh giá tiềm năng đất đai huyện Lộc Hà, tỉnh Hà Tĩnh phục vụ công tác định hướng sử dụng đất nông nghiệp thích ứng với biến đổi khí hậu. *Tạp chí Nông nghiệp và PTNT*, 22, 11 - 20.

5. Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (2013). *Hiến pháp năm 2013*. Nxb Chính trị Quốc gia.

6. Trần Trọng Phương (2020). Nghiên cứu đề xuất giải pháp quản lý sử dụng đất nông nghiệp thích ứng với biến đổi khí hậu phục vụ mục tiêu tái cơ cấu nông nghiệp vùng Bắc Trung bộ. Báo cáo kết quả thực hiện Đề tài Khoa học công nghệ cấp Bộ. Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn.

7. UBND huyện Nghi Xuân (2024). *Báo cáo kế hoạch sử dụng đất năm 2024 huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh*.

8. UBND huyện Nghi Xuân (2024). *Báo cáo tình hình phát triển kinh tế - xã hội năm 2024, định hướng phát triển năm 2025 huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh*.

9. Likert R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes, Archives of Psychology, Vol. 140, No. 55. New York University, USA.

**ASSESSMENT OF FLUCTUATIONS AND ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING
AGRICULTURAL LAND USE UNDER THE URBANIZATION PROCESS
IN NGHI XUAN DISTRICT, HA TINH PROVINCE**

Tran Trong Phuong¹, Tran Duc Vien¹, Phan Van Khue¹, Ngo Thanh Son¹

¹Faculty of Natural Resources and Environment, Vietnam National University of Agriculture

Summary

Urbanization is closely linked to the process of socio - economic development, land use structure and conversion of land use purposes to different purposes in Nghi Xuan district. In the recent period, the district has focused on economic development according to regions (Eastern coastal economic region, Central economic region, Southern economic region). The research results analyzed a number of factors affecting agricultural land use under the impact of urbanization in Nghi Xuan district through a survey of 120 agricultural land - using households, including: Natural factors (58.88% of farmers said that saline intrusion affects, greatly affects agricultural production by slowing down the cultivation time and some households cannot even cultivate during the rainy and flood season); economic factors (73.53% of opinions said that production costs had increased in all types of agricultural land use); social factors (with 75.19% of opinions assessing the lack of high - quality agricultural labor). Some solutions to improve the efficiency of agricultural land use under the impact of urbanization in Nghi Xuan district in the coming time: Support costs for applying science and technology to agricultural production; perfecting policies and mechanisms in agriculture.

Keywords: *Agriculture land, land use change, factors affecting, Nghi Xuan district.*

Ngày nhận bài: 3/01/2025

Ngày chuyển phản biện: 3/02/2025

Ngày thông qua phản biện: 17/02/2025

Ngày duyệt đăng: 28/02/2025